

۲۰۱۸/۰۴/۲۵

مصطفی عمرزی

صدای اعلی حضرت شاه امان الله (رح)

کلپ صوتی ۴۸ ثانیه بی در شبکه ی یوتیوب، اپلود شده است که منسوب به اعلی حضرت شاه امان الله، دانسته اند. در آدرسی که برای این کلپ کوچک صوتی معرفی کرده اند، «آرشیف فرانسه» قید شده است. محتوای این کلپ صوتی، سخنان تعارفی و قسم معمول اند که در برنامه های رسمی، اداء می شوند. ظاهراً اعلی حضرت شاه امان الله (رح) از نقش مدنی فرانسه و همیاری با افغانستان، سیاسگزاری می کند. من نمی دانم که تاکنون صحت این کلپ صوتی، تایید شده یا نه، یا به سمع بزرگان تاریخ و فرهنگ، رسیده است؟ آن چه از این کلپ صوتی، توجه مرا جلب کرد، صورت تلفظ دری شاه امان الله می باشد.

در این که رواج زبان دری، گسترده گی یا ساحه ای در حدود ۵۰ درصد خاک افغانستان را احتوا می کند، مشکل نداریم، زیرا به عنوان پدیده ای که خاستگاه آن، افغانستان ماست، شناخته می شود، اما در یک سده ی پسین، فرهنگ سازی های غلط و اغراض سیاسی، صورت دیگری نیز از زبان دری یا به اصطلاح فارسی ارایه می کند که ظاهراً بر اثر کاربرد یا استعمال، باعث تحریف هویت های آن اقوامی شده است که به زبان قومی خویش، صحبت نمی کنند. در بیش از یک صد سال اخیر، بر اثر فرهنگ تسامح و تساهل دولتی و نبود عنصر عصبیت، استفاده از زبان دری، هرچند در حاکمیت پشتون ها که اکثر زعمای آنان فاضل، ادیب، شاعر و نویسنده بودند، این گمان نادرست نیز به وجود آمده است که شاید سلاطین و شاهان پشتون، با زبان مادری خویش (پشتو) بیگانه بوده اند. این باور غلط، بیشتر بر اثر استفاده ی جمعی و دولتی از زبان دری، تعمیم یافته است.

در کلب صوتی منسوب به اعلی حضرت شاه امان الله (رح)، دری گوینده، شباهت زیادی به تلفظ دری زبانانی ندارد که این زبان را به اصطلاح از مادر، کسب کرده اند. تلفظ دری یک دری زبان کابلی با دری زبان بدخشی یا تخاری، تنوع لهجه ها را نشان می دهد. بر این اساس، اگر یک هزاره یا اوزبیک، ترکمن یا پشتونی دری بگوید، فقط به تنوع لهجه های زبان دری، افزوده می شود. صرف نظر از این که جمع کثیری از پشتون ها نیز دری می گویند (یک بر سوم)، پشتون های دری زبانی که به اصطلاح زبان مادری آنان پشتو نیست، اگر کابلی باشند یا هراتی، یا در حوزه های دیگری در شمال، از بدخشان تا پنجشیر (پشتون های قبیله ی ساپی)، دری را کاملاً با شباهت تلفظ دری زبانان غیر پشتون این مناطق، تلفظ می کنند. مثلاً اگر کسی مرا نشناسد یا از صورت تخلص من پی نبرد، از گفت و گو با من، هرگز پی نمی برد که من، نه فقط یک پشتون استم، بل از یک خانواده سرشناس سالار و ادیب پشتون ها به شمار می روم که حتی در نهضت پشتو که منجر به رسمیت این زبان شد، تعلق می رسانند. زنده گی در کابل، یافت فرهنگی زبان دیگر، مرا دری زبان معرفی می کند؛ اما پشتون هایی که زبان مادری شان پشتو است، اگر گاهی بر اثر نیاز، ناچار شوند دری بگویند، طرز تلفظ آنان با پشتون های دری زبان، متفاوت می شود.

آیا متوجه شده اید که وقتی یک پشتون پشتوزبان، ناچار شود دری بگوید، در تلفظ او، در حالی که قواعد فونیتیک زبان پشتو چیره اند، تا جایی دری را دچار تحول می کند که مثلاً ساده ترین صورت آن، تلفظ «ما» به جای «من» است؛ یعنی یک پشتون پشتوزبان، اگر خطاب به خودش توضیح دهد، از ضمیر متکلم جمع (ما) استفاده می کند، در حالی که منظور او ضمیر مفرد متکلم (من) است.

با شنیدن کلب صوتی منسوب به اعلی حضرت شاه امان الله، معلوم می شود که تلفظ دری او، شباهت کمی به تلفظ دری زبانی دارد که دری، زبان مادری اش است. با توضیحی که آوردم، اگر کمی دقت کنید، متوجه می شوید که آن مرحوم، بیشتر شبیه پشتونی ست که ناچار باید دری بگوید. طرز تلفظ دری او، عیناً همانند پشتون هایی ست که زبان پشتو، زبان کار، زنده گی و تمام امورات افهام و تفهیم آنان است. ماحصلی که من از این کلب صوتی یافته ام، هر چند حکم مطلق نمی دهم، اما به این یقین کمک می کند که زبان پشتو نیز زبان خانواده گی و امورات رسمی شاه امان الله، بوده است؛ چه او در تماس با اکثریت پشتون های پشتوزبان، ناگزیر بود پشتو بگوید. به استثنای محافل و مجالس رسمی که صبغه ی ملی و همه گانی داشته اند، باوجود این که می شود حدس زد، خطاب به مخاطبان پشتون باید به پشتو بوده باشد، اما چنانی که تاکنون نیز معمول است، بسیاری از شخصیت های بزرگ پشتون در جمع اقلیت هایی که دری زبان یا این زبان را سوا از هویت قومی خویش دارند، نیز دری گفته اند و می گویند.

به هر صورت، مساله ای توجه ام را جلب کرد که حکم قاطع یا آشکاری بیشتری بر آن را کار خودم نمی دانم، بل احساس می کنم حکم بزرگان فرهنگی، مهمتر است.

یادآوری: از طریق لینک زیر، کلب صوتی منسوب به اعلی حضرت شاه امان الله (رح) را بشنوید!

https://youtu.be/٤qKSVGU٨_R٠

اعلی حضرت شاه امان الله (رح) در جمهوری فرانسه در سلسله سفر های خارج از افغانستان: اروپا- ۱۹۲۸ میلادی.